

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. II. Statuitur possibilitas eligendi æquè probabilem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

progrediendo verisimiliter incurreret. At intellectus suspendendo iudicium, omnem veritatem circa objecta opinabilia respuerit, quod est grave malum ipsius; cum enim in paucissimis habere possit evidenciam, est ipsi longè optabilius cum aliquo errandi periculo probabilem veritatem amplecti, & in suum connaturale bonum, meliori, quo potest, modo ferri, quam eodem totaliter destitui.

§ II.

Statuitur possibilis eligendi aequè probabilem.

Quaritur secundò. An possit intellectus assentiri opinioni probabili in concursu aequè probabilis? Et videtur quòd non. Nam primò intellectus inter motiva aequaliter moventia est velut in balance aequaliter librata constitutus: unde in neutram partem præponderare potest.

Secundò. Voluntas inter duo media aequalia pendens neutrum potest eligere, juxta communem Thomistarum cum S. D. r. 2. q. 13. a. 6. ad 3. ergo & intellectus inter motiva aequaliter probabilia constitutus, neutri potest assentiri.

Tertiò. Intellectus agnoscens aequalem probabilitatem inter utramque partem contradictionis, est inter utramque dubius: ergo de neutra potest opinari. Antecedens est D. Th. de verit. q. 13. a. 1. *Quandoque, ait, intellectus, non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud, vel propter defectum moventium, vel propter apparentem aequalitatem eorum, que movent ad utramque partem; & ista est dubitans dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis.*

Quartò. Tunc intellectus non potest dare determinatum assensum, quando ex parte objecti non videt majorem rationem assentiendi, quam dissentendi: sed intellectus in nostra hypothesi ex neutra parte videt majorem rationem assentiendi, quam dissentendi: ergo neutri parti dat assensum. Minor probatur. Uti ratio dissentendi est falsitas, ita ratio assentiendi est veritas: sed in aequali probabilitate ex neutra parte apparet major veritas vel falsitas; imò utrinque quantum intellectus sperat de veritate, tantum metuit de falsitate: ergo ex neutra parte intellectus invenit majorem rationem assentiendi, quam dissentendi.

Quintò. Non esset ratio, cur intellectus non daret assensum utrique parti contradictionis; siquidem tanta est efficacia motivorum ex una parte, quam ex altera.

Sextò. Hoc ipsum variis exemplis comprobatur. Neque enim iudex in pari causa partium ferre potest sententiam pro una parte determinatam. Neque si emptor sibi exhiberet duas aequales monetas, quarum unam scires certò falsam, alteram pro pretio rei venditæ eligeres. Neque alterutram ex duabus navibus, quarum utraque appareret aequaliter ruita, altera tamen certò naufragatura: neque unum è duobus poculis aequalibus, quorum alterutri inesset venenum &c. Applica hæc intellectui, qui inter duas partes contradictionis aequaliter probabiles medius, scit unam ipsarum subesse falsitatem, quæ est deceptio, malum, naufragium, venenum intellectus &c.

Contra tamen sunt pleraque, quibus priorem conclusionem firmavimus. Nam sententia aequè probabilis non minùs est digna assensu, quam probabilior, & cum non habeat motiva evidentiæ, non convincit intellectum, sed relinquit ipsum à voluntate determinabilem: ergo sicuti à voluntate potest intellectus applicari ad assensum probabilioris; ita & ad assensum aequè probabilis, & sicuti non possunt motiva opinionis minùs probabilis illam applicationem impedire, ita nec poterunt impedire motiva opinionis aequè probabilis &c.

Dicendum igitur est: Possit intellectum à voluntate applicatum assentiri uni opinioni probabili, relicta altera, quam censet aequaliter probabilem; quamvis hoc rarò videatur contingere; ut adeò omnimoda aequalitas inter motiva ex utraque parte ponderantia reperitur, quin vel ab extrinseca autoritate, vel à ratione partim directâ, partim reflexa pars altera præponderet. Et ratio est: tunc potest intellectus assentiri in actu secundo uni ex duabus opinionibus, quarum utraque representatur aequaliter probabilis in actu primo, quando potest à voluntate liberè ad alteram determinari: sed potest: ergo. Major patet: nam in defectu evidentiæ objecti voluntas suo impulsu intellectum determinat. Minor probatur. Quoties voluntas invenit motivum potius inclinandi in unam quam alteram partem, toties potest illam eligere, subditasque potentias ad illam determinare: sed in aequali probabilitate duarum opinionum voluntas invenit motivum, ut magis uni, quam alteri adhaereat, & ad ejus assensum intellectum determinet: ergo. Minor probatur, Quando voluntas eligit unam ex duabus opinionibus sub aequali probabilitate representatis in actu primo, ad aequatam rationem eligendi non est semper probabilitas, sed v. g. emolumentum aliquod temporale rei domesticæ, quatenus concessum: sed tunc voluntas præter probabilitatem invenit aliud motivum trahens ad electionem: ergo. Res patebit exemplò. Deliberas, an licitè emas censum? & ex una parte probabiliter licitus, ex altera sub aequali probabilitate apparet contractus illicitus: simul verò representatur rei domesticæ emolumentum, si emas; dispendium, si emptionem negligas. Ex utraque parte adest sufficiens probabilitas, ut prudenter eligas; ex altera etiam motivum utilitatis domesticæ, quo fit, ut voluntas magis inclinet in iudicium, quo iste contractus affirmatur licitus, quam quo illicitus.

Et sanè si voluntas non obstante majori probabilitate, credibilitate, imò morali certitudine partis oppositæ frequenter impellit, & determinat intellectum ad assensum temerarium, hæreticum: cur non poterit determinate intellectum ad assensum opinionis probabilis, non obstante aequè probabili oppositâ? Ais: Imprudenter determinaret. Contra. Quarimus in presenti, an simpliciter & physicè possit? hoc enim, aut parum, aut nihil probant argumenta Adversariorum. An licitè & prudenter? videbimus §. seq.

Ad fundamenta opposita & ad 1. Respondeo, 2. bilancem tamdiu mansuram in æquilibrio, quamdiu ex parte altera nullum novum pondus, vel

impulsus accedit. Atqui in æquali probabilitate accedit ex altera parte impulsus voluntatis, ut dictum. Hinc etiam patet ad 2. nam adæquatum motivum voluntatis est bonum representatum: unde nisi appareat major bonitas in una parte, quam in altera, non est, cur in unam potius, quam in alteram inclinet: atqui motiva probabilia, hoc ipso, quod non sint evidentia, non sunt tota ratio trahendi intellectum, sed relinquunt determinationem libero imperio, & impulsui voluntatis.

Unde ad tertium. Intellectus est dubius inter utramque partem æqualiter probabilem, antecedenter ad determinationem voluntatis, transeat: consequenter ad illam, nego. Et hoc sensu loquitur S. D.

Ad 4. nego minorem. Invenit enim voluntas ex una parte rationem & motivum, ex quo magis intellectum determinat ad assensum quam dissensum, vel e contra. Est quidem ratio assentiendi veritas, & dissentendi falsitas, ut conjuncta cum motivis voluntatem inclinantis, concedo; ut se juncta, nego. Ergo intellectus ex neutra parte invenit majorem rationem assentiendi, præcisè vi veritatis probabiliter representata, transeat; vi alterius motivi conjuncti, quo voluntas inclinatur ad imperandum assensum, nego consequentiam.

Ad 5. Nego sequelam; neque enim adæquata ratio extorquendi assensum sunt illa motiva probabilia, sed etiam impulsus voluntatis.

Ad 6. Respondeo. Illa exempla non probant impossibilem assensum opinionis æquè probabilis, ut patet, quod tamen hic controvertitur. Sed neque probant imprudentem assensum. Non exemplum de Judice, is enim ex justitia obligatur sententiam ferre juxta merita causæ, quæ si sint utrinque æqualia, poterit utrique parti satisfacere, vel rei divisione, vel partium compositione. Ast inter opiniones probabiles de honestate astus nullus compositioni, aut divisioni locus; nulla juris alicujus nedum justitiæ obligatio, ut neutri parti accedas; cum ex hoc maximum damnum, nempe dispendium plurimarum veritatum probabilem, sine quibus oportet ignorantem vivere, incurreres. Reliqua etiam exempla à Mercore concionatoriæ allata nil evincunt, cum errent in supposito consequentis; neque enim periculum qualecunque erroris aut falsitatis invincibilis [qualis est cum post diligentem investigationem certa veritas inveniri non potest] est illud vulnus, venenum, naufragium &c. quod dicitur, non probatur. Præstat aliquando falli inculpabiliter, ut plurimarum veritatum probabilem notitiâ, & necessariâ civilium commerciorum commoditate fruaris, quam timidum ac desidem intellectum à probabilem veritatum assensu suspensum tenere, & plurima ignorare, ne pauca ignores.

§. III.

Statuitur possibilitas eligendi opinionem minus probabilem.

10. **Q**uæritur tertio: Fierine possit, ut intellectus opinioni minus probabili adhæreat illa religia, quæ sibi hic & nunc apparet probabilior?

e. g. an intellectus habens motivum vehementibus incitans ad credendum, quod sibi non sit licitum pingere die festo, quam quod sit licitum, possit inclinari ad assensum posterioris opinionis? Et rigidioris sententiæ Patroni [quibus in hac parte accedit] [parza a. 12. & sequentibus] consequenter ad superiora respondet negative.

Probant primò Argumentis contra assensum opinionis æquè probabilis n. 6. adductis, & in hac rem facillè accommodandis.

Secundò. Impossibile est, ut intellectus existimet illam sententiam esse veram, quæ sibi magis apparet falsa, & e converso, ut abiciat illud objectum, quod sibi magis apparet verum; sicut est impossibile, ut quis judicet esse nigrum, quod sibi magis apparet album, & e contra; sed opinio minus probabilis magis apparet falsa, & e contra magis probabilis magis apparet vera: ergo est impossibile, ut intellectus existimet sententiam minus probabilem in concursu probabilioris esse veram, utque proinde ipsi assensum præbeat.

Tertiò. Qualibet potentia naturaliter tendit in suum objectum, quantum potest, & tantum abhorret à suo opposito; veluti patet in gravibus & levibus, quæ quantum possunt, tendunt in suum centrum: sed verum est objectum intellectus, ita ut in judicando connaturaliter querat dicere veritatem, & istud magis respiciat in magis, quam minus probabili opinionis: ergo intellectus connaturaliter ferri debet in magis probabilem opinionem. Confirmatur: Connaturalis inclinatio intellectus in verum facit, ut illa potius amplectatur, quæ magis, quam quæ minus conducunt ad affectionem hujus finis; sed assentiendo opinioni magis probabili, existimatis facilius consequi veritatem, quam assentiendo minus probabili: ergo.

Quartò. Voluntas non potest eligere minus bonum, relicto præstantiori: imò bonitas præstantior extinguit & supprimit bonitatem debiliorem: ergo pariter intellectus non potest adhæreere opinioni minus probabili in concursu probabilioris; imò illa probabilitas per assurgentiam majoris probabilitatis abforbetur & oblieturatur.

Contra tamen est, quod motiva opinionis probabilioris non elidunt efficaciam motivorum opinionis minus probabilis, neque sunt evidentia & convincentia, adeoque adhuc intellectus subest libera applicationi voluntatis non tantum quoad exercitium, ut possit suspendere probabilioris assensum, sed etiam ut ad eisdem impulsu possit elicere opinionis minus probabilis assensum. Ad stipulatur pariter experientia: multa enim opinio probabilis tanto excessu superat probabilem oppositam, quanto excessu fides Catholica superat quamcunque hæresin, & fidem oppositam: sed stantibus motivis potioris probabilitatis pro assensu fidei Catholica, etiam relatis ad motiva faventia hæresi, quæ cognoscuntur esse longe minoris momenti, quam illa pro assensu fidei Catholica, adhuc potest voluntas intellectus imperare assensum hæreticum: ergo multò magis stantibus motivis majoris probabilitatis, potest voluntas imperare intellectui assensum sententiæ minus probabilis.